

Thực trạng và giải pháp phát triển thị trường Carbon Việt Nam từ kinh nghiệm của Trung Quốc

Nguyễn Minh Đức, Nguyễn Hữu Phúc, Lại Anh Dũng, Nguyễn Thu Thảo, Trần Cẩm Ly, Hoàng Thảo Ngân¹

Việc thực thi các cam kết quốc tế và triển khai các hoạt động giảm thiểu khí thải nhà kính và phát triển thị trường carbon là nhiệm vụ và xu thế tất yếu trên thế giới ngày nay. Chính phủ Việt Nam đã cam kết thị trường carbon sẽ bắt đầu hoạt động thử nghiệm vào năm 2025 và chính thức đi vào hoạt động vào năm 2028. Trong bối cảnh đó, Việt Nam cần học hỏi kinh nghiệm từ các quốc gia dẫn đầu trong việc thí điểm và xây dựng thị trường tín dụng carbon. Bài viết tìm hiểu những kinh nghiệm về việc xây dựng thành công thị trường carbon từ các quốc gia, cụ thể là Trung Quốc. Từ đó, bài viết đề xuất một số giải pháp khả thi từ kinh nghiệm thí điểm thị trường carbon của Trung Quốc, song song với việc triển khai hệ thống đo đạc, báo cáo, thẩm định (MRV) để đảm bảo hoạt động thị trường vận hành thông suốt theo quy định pháp luật, hướng tới việc xây dựng một thị trường carbon chính thức.

Từ khóa: Thị trường carbon, Biến đổi khí hậu, COP, Phát thải khí nhà kính

1. Giới thiệu

Sự gia tăng nhiệt độ toàn cầu do khí thải nhà kính đã dẫn đến các hiện tượng thời tiết khắc nghiệt. Liên Hợp Quốc đã phản ứng bằng các thỏa thuận như Nghị định thư Kyoto, đặt ra mục tiêu giảm thải khí và đưa ra giao dịch carbon. Điều này thúc đẩy thị trường carbon toàn cầu và dẫn đến các thị trường quốc gia.

EU đã thiết lập hệ thống giao dịch khí thải đầu tiên vào năm 2005, và khi các sáng kiến xanh đạt được, cần có luật pháp vững chắc để thương mại quốc tế bền vững. Thủ tướng Chính phủ Việt Nam nhấn mạnh hành động vì khí hậu tại COP26, nêu bật tầm quan trọng chiến lược của thị trường carbon vì cả lý do môi trường và kinh tế. Việt Nam đã vạch ra lộ trình cho thị trường carbon thử nghiệm vào năm 2025 và triển khai toàn diện vào năm 2028, phù hợp với các mục tiêu phát thải ròng bằng 0. Mặc dù có kinh nghiệm trong các dự án thị trường carbon trên thế giới, nhưng vẫn còn những thách thức trong việc hoàn thiện các quy định và phát triển thị trường nội địa.

Để giải quyết những thách thức này, Việt Nam có thể học hỏi từ các mô hình thành công, đặc biệt là từ quốc gia châu Á tương đồng như Trung Quốc. Bài báo nhằm mục đích rút ra những bài học kinh nghiệm từ kinh nghiệm của họ để cung cấp thông tin cho chiến lược phát triển thị trường của Việt Nam và rút ra bài học cho Việt Nam.

2. Phương pháp nghiên cứu

2.1. Phân tích nghiên cứu

Để nghiên cứu các bài học cho Việt Nam trong việc phát triển thị trường tín dụng carbon, nhóm tác giả thu thập thông tin từ các bài nghiên cứu và tài liệu liên quan đến các quốc gia và tổ chức có thị trường carbon đã được thiết lập, tập trung vào Trung Quốc như nghiên cứu điển hình do chúng có liên quan đến giai đoạn thị trường hiện tại và tương lai của Việt Nam. Trung Quốc đã triển khai thị trường thử nghiệm bằng cách thí điểm các ngành công nghiệp ở các thành phố được chọn trước khi thiết lập thị trường chính thức sau năm 2021. Việt Nam có thể rút ra bài học từ cách

¹ Nhóm tác giả lớp Tài chính Tiên tiến 63A - Viện Đào tạo Tiên tiến, Chất lượng cao và POHE, Đại học Kinh tế Quốc dân.

tiếp cận theo giai đoạn của Trung Quốc, bắt đầu với các dự án thí điểm trong ngành trước khi chuyển sang thị trường chính thức. Sử dụng phương pháp mô tả, nghiên cứu so sánh để nghiên cứu tình huống (Hollweck, 2016). Nghiên cứu tình huống so sánh bao gồm việc phân tích và tổng hợp các điểm tương đồng, khác biệt và mô thức giữa hai hoặc nhiều trường hợp có cùng mục tiêu hoặc trọng tâm nghiên cứu (Goodrick, 2014).

2.2. Phân tích mô hình SWOT

Nghiên cứu này áp dụng mô hình SWOT để phân tích tình hình hiện tại của Việt Nam trong việc áp dụng thị trường carbon, so sánh với Trung Quốc. Thông tin được thu thập từ các nguồn đáng tin cậy, bao gồm báo cáo thống kê và các nghiên cứu của các tổ chức quốc tế và địa phương. Phân tích này xác định các điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội và thách thức của Việt Nam, cung cấp cái nhìn toàn diện về bức tranh kinh tế, chính trị, xã hội và môi trường của đất nước. Các phát hiện này là cơ sở để xây dựng các chiến lược phát triển bền vững và định hướng tương lai của Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu năng động.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. Thị trường Carbon Trung Quốc

Trung Quốc, một quốc gia phát thải khí nhà kính lớn, đã ưu tiên đạt đỉnh phát thải và trung hòa carbon. Để đạt được các mục tiêu này, chính phủ đang phát triển một thị trường carbon. Sáng kiến này nhằm nâng cao khả năng cạnh tranh của Trung Quốc trên thị trường toàn cầu, thúc đẩy hội nhập kinh tế, năng lượng xanh và quá trình chuyển đổi sang nền kinh tế xanh, đồng thời giảm phát thải.

Quá trình phát triển của thị trường giao dịch carbon Trung Quốc trải qua 3 giai đoạn:

Giai đoạn 1 bắt đầu từ năm 2002-2012: theo Nghị định thư Kyoto, Chính phủ đã thiết lập cơ chế hợp tác giữa Cơ chế Phát triển Sạch (CDM) và Giảm phát thải được Chứng nhận (CER).

Giai đoạn 2 bắt đầu từ năm 2013-2020: Nhà nước bắt đầu triển khai giao dịch thí điểm tại một số địa phương và hình thành thị trường chứng nhận giảm phát thải trong nước. Thị trường tín dụng carbon ở Trung Quốc được xây dựng thông qua quá trình thí điểm ở các khu vực (Thượng Hải, Bắc Kinh, Quảng Đông, Thiên Tân, Hồ Bắc, Trùng Khánh và Phúc Kiến) và tập trung ngay vào ngành năng lượng sau khi Trung Quốc ban hành Kế hoạch Phát triển Kinh tế - Xã hội Ngũ niên lần thứ 12 giai đoạn 2011-2015.

Bảng 1: Dữ liệu từ việc thí điểm tại một số thành phố của Trung Quốc

Khu vực	Dân số (triệu người)	GDP (tỷ nhân dân tệ)	Tổng khí thải (triệu tấn)	GDP bình quân đầu người	Lượng khí thải bình quân đầu người	Cường độ khí thải
Trung Quốc	1137	5933	8900	4.4	6.7	1.5
Bắc Kinh	19.6	208	157	10.6	8.0	0.8
Thiên Tân	13.0	136	133	10.5	10.3	1.0
Thượng Hải	23.0	254	219	11.0	9.5	0.9

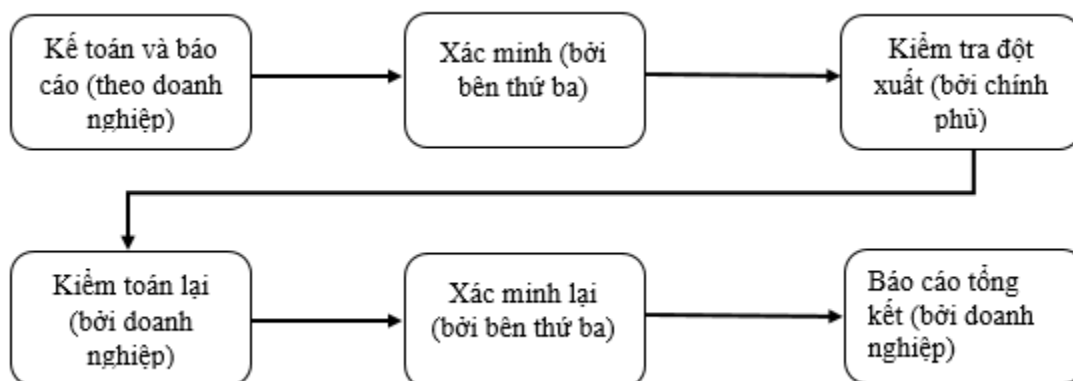
Trùng Khánh	28.9	117	168	4.1	5.8	1.4
Hồ Bắc	57.2	236	250	4.4	4.4	1.1
Quảng Đông	104.3	680	522	5.0	5.5	0.8
Thâm Quyển	10.4	140	84	13.5	8.1	0.6

Nguồn: *National Development and Reform Commission China*

Trong quá trình thí điểm thị trường tín dụng carbon, Trung Quốc đã áp dụng một số phương thức như:

Thứ nhất, tổ chức đấu giá và phân bổ hạn ngạch.

Thứ hai, áp dụng các hướng dẫn về Giám sát, Báo cáo và Xác minh (gọi tắt là MRV):

Hình 1: Quy trình MRV trong các chương trình thí điểm giao dịch phát thải của Trung Quốc

Nguồn: *National Development and Reform Commission China*

Thứ ba, Trung Quốc công nhận tính quan trọng của sự can thiệp của thị trường.

Giai đoạn 3 bắt đầu từ năm 2021 đến nay.

Tài sản giao dịch	Quyền phát thải khí nhà kính
Phương thức giao dịch	Đấu thầu một chiều, thông báo giao dịch riêng biệt
Bên tham gia giao dịch	Doanh nghiệp kiểm soát phát thải và doanh nghiệp giảm phát thải tự nguyện
Sản phẩm giao dịch	tín dụng carbon
Thời gian giao dịch	9:30 – 11:30 / 13:00 – 15:00
Đơn vị giao dịch	1 tấn CO ₂
Giới hạn giá	5-10% tổng hạn ngạch khí thải
Thanh toán	Giao dịch tiền và tín dụng giữa người mua và người bán

Hình 2: Tổng quan về thị trường carbon Trung Quốc

Nguồn: *China carbon credit market – Nhan dan*

Trong quá trình phát triển thị trường carbon Trung Quốc, Khung khổ pháp lý đóng vai trò quan trọng.

Loại	Tên	Cơ quan ban hành
Quy định hành chính	Quy định tạm thời về Quản lý Giao dịch Phát thải Carbon (dự thảo lấy ý kiến công chúng)	Quốc vụ viện
Quy tắc hành chính quốc gia	Các Biện pháp Quản lý Giao dịch Phát thải Carbon (thử nghiệm)	Bộ Sinh thái và Môi trường
	Quy định về Quản lý Giao dịch Phát thải Carbon (thử nghiệm)	
Quy tắc hành chính địa phương	Các Biện pháp Quản lý Giao dịch Phát thải Carbon tại Bắc Kinh (thử nghiệm)	Ủy ban nhân dân thành phố Bắc Kinh
	Các Biện pháp Quản lý Phát thải Carbon ở Thượng Hải	Ủy ban nhân dân thành phố Thượng Hải
	Các Biện pháp tạm thời về Quản lý Phát thải Carbon ở Thiên Tân	Ủy ban nhân dân thành phố Thiên Tân
	Các Biện pháp Thử nghiệm về Quản lý Phát thải Carbon ở Quảng Đông	Ủy ban nhân dân tỉnh Quảng Đông
	Các Biện pháp tạm thời về Quản lý và Giao dịch Phát thải Carbon ở Hồ Bắc	Ủy ban nhân dân tỉnh Hồ Bắc
	Các Biện pháp tạm thời về Quản lý Giao dịch Phát thải Carbon	Ủy ban nhân dân thành phố Thẩm Quyển
	Các Biện pháp tạm thời về Quản lý Giao dịch Phát thải Carbon	Ủy ban nhân dân thành phố Trùng Khánh

Hình 3: Khung khổ pháp lý của thị trường tín dụng carbon Trung Quốc

Nguồn: *European Business Organization Law Review (2023)*

Nhìn chung, Trung Quốc là một trong những quốc gia phát thải khí nhà kính lớn nhất thế giới. Do đó, thị trường tín dụng carbon của Trung Quốc có quy mô lớn và được đánh giá là có nhiều tiềm năng phát triển trong tương lai.

3.2. Kết quả phân tích SWOT về thị trường carbon Việt Nam

<p style="text-align: center;">Điểm mạnh</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Thị trường carbon của Việt Nam có tiềm năng mang lại nhiều lợi ích to lớn cho mục tiêu giảm thiểu phát thải và đóng góp vào phát triển kinh tế - xã hội 2. Việt Nam đã xây dựng thêm các chính sách và công cụ để thúc đẩy phát triển thị trường carbon 	<p style="text-align: center;">Điểm yếu</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Khung khổ pháp lý và thể chế còn thiếu và hạn chế 2. Thách thức trong việc bảo đảm nguồn tài chính đủ để phát triển thị trường và triển khai dự án 3. Tỷ lệ lực lượng lao động chất lượng thấp 4. Kiên thức của doanh nghiệp và địa phương về thị trường carbon còn hạn chế
<p style="text-align: center;">Cơ hội</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tiềm năng thu hút đầu tư 2. Thúc mạnh mối quan hệ của Việt Nam với các quốc gia khác 3. Tận dụng thị trường tín dụng carbon toàn cầu 	<p style="text-align: center;">Thách thức</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Biến động của thị trường giá carbon toàn cầu 2. Chảy máu tín dụng carbon ra nước ngoài 3. Rủi ro gian lận: tín dụng carbon giả có thể thâm nhập vào thị trường 4. Nạn phá rừng

4. Bài học cho thị trường Carbon Việt Nam

Việt Nam có thể học hỏi những kinh nghiệm quý báu từ cách thức thí điểm của Trung Quốc trong việc phát triển thị trường tín dụng carbon. Mặc dù các nỗ lực thí điểm của Trung Quốc mang lại những kết quả có lợi như hệ thống MRV và cơ chế pháp lý, nhưng sự chênh lệch giữa các địa phương đã cản trở hiệu quả của thị trường.

Để tránh những bất hiệu quả như vậy, Việt Nam, với nguồn lực hạn chế, nên triển khai thí điểm tại một thành phố lớn duy nhất như Thành phố Hồ Chí Minh, vốn nổi tiếng với các sáng kiến về tài chính xanh.

Xét đến trữ lượng rừng phòng hộ dồi dào và lượng phát thải công nghiệp đáng kể của Việt Nam, thì việc triển khai thí điểm dần dần là cách thận trọng. Bắt đầu với Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam có thể thử nghiệm và khảo sát quá trình thí điểm để tham khảo cho việc phát triển thị trường trong tương lai. Bằng cách tập trung vào các ngành cụ thể như chất thải, điện lực hoặc thép ngay từ đầu, Việt Nam có thể cải tiến các phương pháp quản lý và giao dịch carbon.

Thời gian thí điểm của Việt Nam là hai năm, ngắn hơn so với thời gian bảy năm của Trung Quốc. Để tận dụng tối đa khung thời gian này, Việt Nam nên áp dụng các hệ thống MRV cho từng ngành cụ thể, như các nghiên cứu về lĩnh vực luyện kim đã chứng minh. Các hệ thống này có thể đảm bảo tính thống nhất giữa các ngành, đặt nền móng cho một thị trường chính thức gắn kết.

Hơn nữa, Việt Nam cần giải quyết các lỗ hổng về pháp lý và quy định được nêu bật trong quá trình thí điểm tín dụng carbon rừng ở Quảng Nam. Các nỗ lực thí điểm nên được sử dụng như một phương tiện để xác định và khắc phục những thiếu sót này, tinh chỉnh chính sách và quy định cho việc ra mắt thị trường chính thức.

Nhìn chung, giai đoạn thí điểm của Việt Nam tạo cơ hội để tinh chỉnh khuôn khổ pháp lý, giải quyết các thách thức theo từng ngành và tinh gọn hóa hoạt động của thị trường. Bằng cách học hỏi

từ kinh nghiệm của Trung Quốc và tiến hành các chương trình thí điểm có mục tiêu, Việt Nam có thể phát triển một thị trường tín dụng carbon mạnh mẽ phù hợp với các mục tiêu môi trường và kinh tế của mình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Chen, Bo; Wu, Rui;. (2022). Legal and Policy Pathways of Carbon Finance: Comparative Analysis of the Carbon Market in the EU and China. *SpringerLink*. Retrieved from <https://link.springer.com/article/10.1007/s40804-022-00259-x>
- Climate Promise. (2022). *Carbon markets*. Retrieved from <https://climatepromise.undp.org/what-we-do/areas-of-work/carbon-markets>
- COP26. (2022). Vietnam's COP26 commitments: a moment of truth. *IUCN*. Retrieved from <https://www.iucn.org/news/viet-nam/202205/vietnams-cop26-commitments-a-moment-truth>
- Cui, Jingbo; Wang, Chunhua; Zhang, Junjie; Zheng, Yang. (2021). The effectiveness of China's regional carbon market pilots in reducing firm emissions. *Economic Sciences*. Retrieved from <https://www.pnas.org/doi/epdf/10.1073/pnas.2109912118>
- Đỗ Phong, Ánh Tuyết. (2023). *Thúc đẩy phát triển thị trường Carbon hướng mục tiêu phát triển bền vững*. Retrieved from [vneconomy.vn: https://vneconomy.vn/thuc-day-phat-trien-thi-truong-carbon-huong-muc-tieu-phat-trien-ben-vung.htm](https://vneconomy.vn/thuc-day-phat-trien-thi-truong-carbon-huong-muc-tieu-phat-trien-ben-vung.htm)
- KPMG. (2023). *Regulating Carbon Markets* . Retrieved from <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2022/05/regulating-carbon-markets.html>
- Long, P. (2022, 07 06). *Thí điểm kinh doanh tín chỉ carbon rìng, Quảng Nam dự thu từ 5 -10 triệu USD*. Retrieved from <https://vov.vn/kinh-te/thi-diem-kinh-doanh-tin-chi-carbon-rung-quang-nam-du-thu-tu-5-10-trieu-usd-post954883.vov#:~:text=tri%E1%BB%87u%20t%E1%BA%A5n%20carbon-,%C4%90%E1%BB%81%20%C3%A1n%20th%C3%AD%20%C4%91i%E1%BB%83m%20kinh%20doanh%20t%C3%ADn%20ch%E1%BB%8>
- Pham Xuan Hoa; Vu Ngoc Xuan; Nguyen Thi Phuong Thu;. (2023). *Nexus of innovation, renewable consumption, FDI, growth and CO2 emissions: The case of Vietnam*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/372725861_Nexus_of_Innovation_Renewable_Consumption_FDI_Growth_and_CO2_Emissions_The_Case_of_Vietnam
- Phan Anh Vu, Pham Dac Hoang. (2023). *The Deployment of Carbon Market under Vietnamese Law*. Retrieved from <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=c45ce161-fc75-49cd-91b9-fcc8553f89fb>
- Renhu Tang; Wei Guo; Machtelt Oudenes; Peng Li; Jun Wang; Jin Tang; Le Wang; HaiJun Wang;. (2018). Key challenges for the establishment of the monitoring, reporting and verification (MRV) system in China's national carbon emissions trading market. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14693062.2018.1454882>
- S&P Dow Jones Indices. (2023). *S&P Dow Jones Indices*. Retrieved from S&P Dow Jones Indices: <https://indicesweb.ihsmarkit.com/Carbon/details/index?id=GLCARB>

The J-Credit System. (2023). *Japan Greenhouse Gas Emission Reduction/Removal Certification Scheme (J-Credit Scheme): Implementation Outline*.

Xu, W. (2021). *The Impact and Influencing Path of the Pilot Carbon Emission Trading market- Evidence From China*.

Zhang, Miao; Russell, Allen B. Gregory. (2018). *Carbon Emissions and Stock Returns: Evidence from the Chinese Pilot Emissions Trading Scheme*. Retrieved from Scientific Research: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation?paperid=86472>

REALITY ANALYSIS AND SOLUTIONS FOR VIETNAM CARBON MARKET FROM CHINA'S EXPERIEMCE

Nguyen Minh Duc, Nguyen Huu Phuc, Lai Anh Dung, Nguyen Thu Thao, Tran Cam Ly, Hoang Thao Ngan.

Implementing international commitments and conducting activities to reduce greenhouse gas emissions and developing carbon markets are the inevitable trends in today's world. The Vietnamese government has pledged that the carbon credit market will begin as a trial operation in 2025 and will officially launch by 2028. Under the urgent context, Vietnam needs to adopt lessons from leading countries in piloting and building carbon credit markets. This paper will review experience in successfully building carbon markets, namely China, alongside implementing the measurement, reporting, verification (MRV) system to ensure smooth market operation. The market operates smoothly in accordance with the law, aiming to build an official carbon market.

Keywords: carbon market, climate change, COP, greenhouse gas emission